

6. Державний борг України та наслідки його зростання

Анастасія Мельниченко, Тетяна Швед

Національний університет харчових технологій

Вступ. Державний борг – важлива ланка державних фінансів, що є сферою фінансової системи. Формування державного боргу є наслідком використання державою кредитних ресурсів. Залучення й використання позик для покриття дефіциту державного бюджету є причиною формування державного боргу, а невміння ефективно використовувати позикові фінансові ресурси – причиною його зростання. Актуальність дослідження проблеми державного боргу України полягає в тому, що неврахування об'єктивних закономірностей управління державним боргом може призвести до загострення фінансової кризи і до падіння фінансової системи країни в цілому.

Матеріали і методи. Метод порівняння використано при розгляді структури державного боргу України різних періодів. На основі статистичного матеріалу розглянуто показники окремих кількісних параметрів державного боргу України, визначено темпи зміни показників та їх вплив на економічний розвиток.

Результати. Базовим нормативним актом, який здійснює регулювання сфери державних фінансів є Бюджетний кодекс України, в якому зафіксовано загальні принципи боргової політики, в тому числі – обов'язковість зменшення державного боргу, якщо його обсяг зросте до 60 % ВВП.

Основними причинами створення й збільшення державного боргу є:

1. збільшення державних видатків без відповідного зростання державних доходів;
2. циклічні спади й автоматичні стабілізатори економіки;
3. скорочення податків з метою стимулювання економіки без відповідного коригування (зменшення) державних витрат;
4. вплив політичних бізнес-циклів – надмірне збільшення державних видатків;
5. проведення виборчої кампанії.

Управління державним боргом полягає у здійсненні сукупності державних заходів, що пов'язані з випуском та погашенням державних боргових зобов'язань, визначенням ставок процентів та виплатою доходу по державних цінних паперах, встановленням ліміту боргу, підтриманням курсу державних зобов'язань, визначенням умов випуску нових державних цінних паперів. Обслуговування державного боргу являє собою комплекс заходів з погашення позик, виплати процентів по них, уточнення і зміни умов погашення випущених позик [1].

Потенційними факторами, які можуть збільшити ризики для України, є: зменшення попиту на вітчизняні товари і послуги на зовнішньому ринку; погіршення показників платіжного балансу; дефіцит торговельного балансу, невважена політика державного запозичення, девальвація національної валюти; погіршення ситуації на світовому фінансовому ринку; залежність банківського сектора від зовнішніх кредитних ресурсів.

За даними на 01.01.2014 р. сукупний державний борг України (прямий і гарантований) у 2013 р. порівняно з 2012 р. збільшився на 13,3 %, або на 8,583 млрд. дол. – до 73,078 млрд. дол. У попередні роки збільшення державного боргу становило близько 10 %, а найбільше зростання відбулось у 2010 р. і склало майже 37 %, або 14,604 млрд. дол. [2].

За структурою державного боргу 2013 р. частка внутрішнього боргу становить 48,6%, а зовнішнього – 51,4 % і за прогнозами уряду частка державного зовнішнього боргу в загальній сумі державного боргу на кінець 2014 р. орієнтовно зменшиться до 44%, державного внутрішнього боргу зросте до 56% [2].

Крім того, згідно із прогнозами уряду, сукупний державний борг України за 2014 р. зросте до 38,5% ВВП. У 2011 р. державний борг скоротився від 39,9 % ВВП до 36,3% ВВП, а в 2012 р. збільшився до 36,6% ВВП [3]. Загалом розмір державного боргу України поки що невисокий порівняно з деякими розвиненими країнами (Греція, Італія, Іспанія), але темпи його зростання виглядають загрозливо. Наприклад, до кризи 2008–2009 рр. відсоток до ВВП становив менш як 10 %, а зараз – приблизно 40 %. Зростання державного боргу України може призвести до наступних проблем в економіці, зокрема: спаду життєвого рівня, девальвації національної валюти, зростання попиту на імпортовані товари (у тому числі пальне), інфляції, тощо. Найбільш негативним наслідком зростання державного боргу є використання запозичених коштів не для стимулювання економічного зростання, а для нарощування соціальних виплат, при цьому не створюючи нової доданої вартості, яка дасть джерело повернення цих коштів.

Висновки. Питання економічного зростання, структурних реформ, підприємницького клімату, на жаль, не визначено попереднім урядом як реальні

пріоритети економічного розвитку, адже під час складання бюджету завищувався номінальний ВВП та доходи, що призводило до чергової позики. Замість оголошеної політики активізації економіки та імпортозаміщення попередній уряд країни проводив політику активізації нарощування боргу.

Література

1. Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2011-2013 рр. [Електронний ресурс]: постанова Кабінету Міністрів України 2 березня 2011р. № 170. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>.
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.kmu.gov.ua/>.